ילקוט מערכים

יום האישה הבינלאומי | גרסה להדפסה

ילקוט מערכים

משך: משתנה | **קהל יעד:** ש"שנים / חניכים | **עזרים:** בהתאם למערך הנבחר

המערך מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד, אך מיועד לכל המגדרים

רקע ליום האישה

יום האישה הבינלאומי, המצוין ב־8 במרץ בכל שנה, נקבע על ידי האו"ם בשנת 1977 כ"יום האו"ם לזכויות נשים ולשלום בינלאומי", לאחר שבמדינות רבות בעולם הייתה מסורת של חגיגת יום האישה במועדים שונים. ביום זה מציינים את המאבק למען שוויון זכויות לנשים ואת מאבק הנשים לצדק, לשלום ולקדמה. היום מוקדש לציון תרומתן והישגיהן של נשים במגוון תחומים לאורך ההיסטוריה, אשר סללו את הדרך לנשים הבאות אחריהן.

יש הטוענים כי המקור לתאריך הוא אירוע שהתרחש בארצות הברית ב־8 במרץ 1857, שבו התארגנו בניו יורק מאות פועלות שעבדו במתפרות ובמפעלי טקסטיל, ופתחו בשביתה על שכרן הנמוך, על שעות העבודה המרובות ועל התנאים הלא אנושיים שבהם נאלצו לעבוד. זו הייתה אחת הפעמים הראשונות בהיסטוריה שנשים עובדות התארגנו לפעולות מחאה, ופעולתן הותירה רושם אדיר.

ב־1902, זמן קצר לפני כנס האינטרנציונל השני בשטוטגרט, התאחדו נשים סוציאליסטיות ממדינות שונות למען שוויון לנשים בכל תחומי החיים, ובפגישה זו עלה לראשונה הרעיון לתת פומביות לדרישותיהן באמצעות עצרות והפגנות. קלרה צטקין, שהייתה ממקימי האינטרנציונל בפריז ב־1889 ונלחמה שנים רבות למען זכויות נשים, הצליחה ליצור זהות בין המאבק הסוציאליסטי לבין מאבק הנשים נגד דיכוין. ב־1908 ערך ארגון הנשים הסוציאליסטיות הפגנה המונית בניו יורק, ב־8 במרץ.

ב־1910 נערך בקופנהגן לראשונה כינוס נשים בינלאומי, וקלרה צטקין הציעה להנציח באמצעות יום האישה הבינלאומי את זכרן של השובתות האמיצות מ־1857. החל מ־1920 נחגג היום במדינות שונות במועדים שונים, ואופי ציון היום השתנה ממקום למקום ומתקופה לתקופה. בדרך כלל כלל היום כנסים והפגנות סביב שני נושאים עיקריים: זכויות האישה העובדת (שעות עבודה, זכויות סוציאליות וכו') וזכות ההצבעה לנשים.

במהלך השנים חל שיפור רב במעמדן החוקי והחברתי של הנשים. יחד עם זאת, אסור לשכוח שלא כך המצב בכל העולם, ושעדיין יש נשים שהן רכוש וקניין הגבר. יש מקומות שבהם אין לנשים זכות הצבעה, זכות להשכלה, לרכוש ועוד.

מערך 1: מי צריך את יום האישה?

יום האישה הבינלאומי מצוין ברחבי העולם בדרכים שונות – בחלקן ישנה התייחסות לסוגיות מגדר, ובחלקן חוגגים עם פרחים ושוקולד. צעירים רבים מעלים את השאלה אם יש צורך לציין את יום האישה ואם הוא רלוונטי לימינו, או אולי רק משמר את הפער המגדרי. מערך זה מאיר סוגיות של פערים מגדריים הקיימים בארץ ומציף שאלות הנוגעות בפערים אלו.

מטרות

- ✓ הבנת חשיבותו של יום האישה הבינלאומי.
- ✓ היכרות עם סוגיות של שוויון מגדרי.
- ✓ עיסוק בחוסר השוויון וגיבוש עמדה.

ציוד וחומרים

- פלקטים של "נכון" ו"לא נכון".
- דפים כמספר המשתתפים וכלי כתיבה.

1 פתיחה

שאלה לקבוצה: מה אתם יודעים על יום האישה? מה עושים ביום האישה? לאחר שמספר משתתפים ענו, ספרו על יום האישה על פי הרקע שבתחילת הילקוט.

שאלה לקבוצה: האם לדעתכם צריך להמשיך ולציין את יום האישה הבינלאומי? מדוע?

הערה למנחה: שימו לב שהתשובות מגיעות מבנים ומבנות, ואפשרו תגובות בעד ונגד.

2 האם קיים אי־שוויון מגדרי בין גברים לנשים בישראל?

תלו משני צידי החדר (על הקירות או על הרצפה) פלקטים של "נכון" ו"לא נכון". הקריאו היגד ובקשו מהמשתתפים ללכת לכיוון הפלקט המייצג את עמדתם. לאחר כל היגד שאלו כמה משתתפים מדוע בחרו לעמוד ליד פלקט זה, ואז הציגו את התשובה הנכונה.

היגד	תשובה
המדינה האחרונה באירופה שבה ניתנה לנשים זכות בחירה היא מלטה, ב־1947.	לא נכון. שוויץ נתנה זכות בחירה לנשים רק ב־1971. המדינה האחרונה בעולם שנתנה זכות בחירה לנשים היא סעודיה, ב־2011.
בישראל ניתנה לנשים זכות בחירה עם קום המדינה.	נכון.
פעם לא הרשו לנשים ללמוד באוניברסיטה כי "המוח שלהן קטן יותר ועלול להתפוצץ".	נכון.
בישראל יש יותר סטודנטיות לתואר ראשון מסטודנטים.	נכון. נשים מהוות 58% מהסטודנטים לתואר ראשון, 63% מהסטודנטים לתואר שני ו־53% מהסטודנטים לדוקטורט.
רק רבע מתוך 934 זוכי פרס נובל הן נשים.	לא נכון. עד שנת 2020 רק 57 נשים זכו בפרס נובל.

היגד	תשובה
בסעודיה הותר לנשים לנהוג ברכב רק ב־2018.	נכון.
35 ח״כיות זה המספר הגבוה ביותר של נשים שהיו חברות בכנסת בו־זמנית.	נכון (נכון לזמן כתיבת המערך – כדאי לבדוק את הנתון העדכני).
אישה בישראל יכולה להתגרש מבעלה מתי שהיא רוצה.	לא נכון. בישראל כל הנישואים הם על פי ההלכה, כך שרק הגבר יכול לתת גט לאשתו. אישה שבעלה מסרב לתת לה גט יכולה להישאר עגונה במשך שנים רבות.
השכר הממוצע של נשים וגברים בישראל דומה.	לא נכון. השכר הממוצע של נשים שכירות נמוך בכ־31% מהשכר הממוצע של גברים.
בשנת 2021, רק ב־10% מבין 125 החברות המובילות במשק היו מנכ״ליות.	לא נכון. בשנת 2021 רק 3 מנכ״ליות עמדו בראש 125 החברות המובילות.

💡 **הערה למנחה:** חלק מהנתונים משתנים עם השנים – מומלץ לבדוק ולעדכן אותם לפני הפעילות. ניתן במקום ציר "נכון – לא נכון" להשתמש בחידון קהוט.

לחידון הקהוט ←

שאלה: האם אתם מכירים פערים נוספים בין גברים לנשים? דוגמאות

- מקצועות "נשיים" מתוגמלים בשכר נמוך יותר ממקצועות "גבריים".
- אחוז המנהלות הבכירות נמוך משמעותית מאחוז המנהלים, ושכרן נמוך משמעותית.
- הפער בין אחוז המרצות לאחוז המרצים באקדמיה.
- כשלאישה יש עסק משלה (עצמאית), הכנסתה רשומה על שם בעלה; ואם שניהם שותפים בעסק – הוא תמיד כתוב על שמו.
- רוב נשיאי האוניברסיטאות בארץ הם גברים, ורק אחת מכל שישה דיקנים היא אישה.
- אלימות כלפי נשים.

דיון: אילו צעדים / פעולות צריך לדעתכם לבצע כדי להפוך את העולם / את ישראל לשוויוניים יותר? נחזור לשאלה: מה משמעות יום האישה? כיצד ניתן להפוך את היום למשמעותי יותר?

3 סיכום – כדור שלג

כל משתתף מקבל דף וכותב עליו תובנה / שאלה / משהו חדש שלמד היום. מקמטים את הדף לכדור ועושים "קרב כדורים". כעת כל אחד מרים כדור אחד, קורא את הכתוב וכותב על הדף מה המשמעות של יום האישה לדעתו. שוב מקמטים ועורכים קרב כדורים, וכל אחד לוקח כדור, פותח וקורא. מתכנסים לשלישיות, וכל שלישייה דנה בשאלה: האם צריך את יום האישה הבינלאומי? לבסוף מתכנסים למליאה, וכל קבוצה מציגה את המסקנות שלה.

💡 **אפשרות:** להחליט עם הקבוצה אם רוצים לעשות משהו עם הקהילה לכבוד יום האישה.

מערך 2: הקיבוצניקיות – נשים מעוררות השראה

משחק הזיכרון "הקיבוצניקיות" מעלה על נס נשים מעוררות השראה ופורצות דרך מהתנועה הקיבוצית, שהשפעתן באה לידי ביטוי בשדות שונים בחברה הישראלית. מערך זה מבוסס על המשחק, שאותו ניתן לשחק באופן מקוון או להדפיס את הקלפים.

רצף הפעילות

- משחק זיכרון "הקיבוצניקיות" – תחרות בין שתי קבוצות.
- חלוקה לצוותים ובחירה בנשים שרוצים לתת להן במה.
- יצירת עמוד אינסטגרם / פייסבוק לאישה שנבחרה.
- "מסיבת עיתונאים" או הרצאת טד לנשים שנבחרו, ופרסום העמודים בקהילה.

ציוד וחומרים

- מקרן ומחשב להצגת המשחק (אם אין אפשרות להקרין – קלפי המשחק מודפסים).
- דפי טיוטה וכלי כתיבה.

חוקי משחק הזיכרון

- בכל פעם כל קבוצה יכולה להפוך שני קלפים.
- אם שני הקלפים הם של אותה דמות, יעלה תוכן קצר עליה – הקריאו את התוכן בקול רם וסמנו נקודה לקבוצה שהצליחה.
- קבוצה שהצליחה לזהות צמד ממשיכה לתור נוסף. אם לא הצליחה – התור עובר לקבוצה השנייה.

1 פתיחה

חלקו את הקבוצה לשתיים, הקרינו את משחק הזיכרון ושחקו אותו כתחרות בין הקבוצות (אם אין אפשרות להקרין – השתמשו בקלפים המודפסים).

2 נשים מעוררות השראה

הנחיה: מה הנושא של המשחק ששיחקתם? מי הנשים האלו? האם הכרתם אותן? היום נפגוש נשים קיבוצניקיות משפיעות ומעוררות השראה מהעבר ומההווה.

מתחלקים לקבוצות קטנות (3–4). פורסים את כל קלפי המשחק, וכל קבוצה בוחרת דמות אחת שבה היא רוצה להתמקד. הקבוצה לומדת על הדמות ויוצרת לה עמוד אינסטגרם המקדם את הנושאים שהיו חשובים לה – אפשר לכתוב סטורי, להוסיף תמונות מהרשת וכו׳. כל קבוצה בוחרת אחד מחבריה שיציג את הדמות מול כולם, בגוף ראשון.

3 סיום

נפגשים במליאה. כל קבוצה שולחת את הנציג שלה להציג את הדמות מול המליאה (אפשר להתלבש כמו הדמות). יחד חושבים איך אפשר להנגיש את החומרים שהכנו לכל הקהילה / הקיבוץ.

מערך 3: תופסות מקום – יום האישה בקהילה

יום האישה הוא הזדמנות מצוינת להעלות על נס את הנשים המייסדות בקהילה שלכם. נשים אלו לרוב אינן מופיעות בספרי ההיסטוריה, אך תפקידן חשוב ומרכזי. במהלך הפעילות יכירו המשתתפים את דור המייסדות של הקיבוץ, יחקרו עליהן ויצרו תערוכה שתחשוף את סיפורן לכלל הקהילה.

מטרות

- ✓ חיבור בין־דורי בקהילה וחיבור החינוך לקהילה.
- ✓ היכרות עם נשים משמעותיות בהיסטוריה של הקהילה, וחשיפתן לקהילה.
- ✓ פיתוח מיומנויות של עבודת צוות ותקשורת בין־אישית.

ציוד וחומרים

- טלפונים למשחק, או כמה עותקים של המשחק המודפס, או מקרן + מחשב.
- דפי טיוטה וכלי כתיבה.
- חומרים ליצירת התערוכה.

דגשים לקראת הפעילות: על הצוות לבחור את שמות הנשים שתרצו להציג בתערוכה – מומלץ לצרף לבחירה את מנהל/ת הקהילה ונציגים מהוותיקים. החליטו אם אתם מתמקדים בוותיקות החיות היום או בנשים שכבר אינן בחיים. בחרו מקום שבו תוצג התערוכה והגדירו תאריך יעד.

1 פתיחה – משחק הזיכרון

אפשרות 1: בקשו מכל הקבוצה להוציא את הטלפונים ולהתחבר בעזרת הלינק למשחק הזיכרון "הקיבוצניקיות" (ניתן גם להדפיס את המשחק בכמה עותקים). בקשו מחברי הקבוצה לזכור כמה שיותר פרטים על הנשים במשחק.

אפשרות 2: חלקו את הקבוצה לשתיים, הקרינו את משחק הזיכרון ושחקו אותו כתחרות בין הקבוצות (לפי החוקים שבמערך 2).

הנחיה: מה הנושא של המשחק? מי הנשים האלו? האם הכרתם אותן? מה דעתכם על הנשים שהוצגו? חשבו על דמות נשית שמהווה עבורכם השראה (כלכלית, חברתית, פוליטית או כל דבר אחר). בסבב בקשו מהמשתתפים להציג את דמות ההשראה שלהם, ולמה בחרו בה.

2 הנשים בקהילה שלנו – לימוד משותף

גם אצלנו בקיבוץ יש נשים מעוררות השראה שלקחו חלק בהקמת הקיבוץ ובהפיכתו למה שהוא היום. לקראת יום האישה נערוך תערוכה לכבוד הנשים האלו. יחד עם המשתתפים הגדירו כיצד אתם רוצים שהתערוכה תיראה, איפה תתקיים, ומה יהיה תהליך הכתיבה על כל אחת מהנשים.

חלקו את הקבוצה לצוותים לפי מספר הנשים בתערוכה. כל צוות מקבל שם של אישה אחת וחוקר עליה – באמצעות ראיונות עם בני משפחתה, ארכיון הקיבוץ, ותיקים בקיבוץ וכן הלאה. כל צוות כותב על האישה שקיבל לפי מבנה שנקבע מראש, ומאתר תמונות שלה. את החומרים שאסף הוא מעביר לצוות העיצוב.

3 תכנון, עיצוב וביצוע התערוכה

בחרו צוות עיצוב לתערוכה. על הצוות להחליט כיצד תיראה התערוכה, איזה סוג של תמונות וכיתוב יהיו בה, והאם כל הנשים יוצגו בצורה דומה. בהמשך, צוות זה יקבל את התוכן הכתוב משאר הצוותים, יאתר תמונות של הנשים ויכין את התערוכה.

הזמינו את הקהילה לתערוכה, וערכו פתיחה חגיגית!

דוגמאות לתערוכות שהתקיימו במקומות אחרים

- **תערוכה בוורשה: הישראליות ששברו את תקרת הזכוכית** ←
- **חלוצות וחולמות – נשים שעיצבו את פני המדינה** ←
- **70 לישראל – 70 נשים פורצות דרך** ←
- מועצה אזורית מנשה – נשים פורצות דרך.

מערך 4: עקרון הדרדסית – או כיצד ממגדרים אותנו

רקע

שמתם לב שבכל כפר הדרדסים לא הייתה אפילו דרדסית אחת, עד שגרגמל יצר אותה כדי להרוס את הכפר? לכל אחד מהדרדסים יש תכונה בולטת, מאפיין ייחודי המגדיר אותו – כוח, חוכמה, חשיבה יצירתית, מנהיגות. מה המאפיין של דרדסית? המאפיין היחיד שלה הוא שהיא אישה. אין לה מאפיין מעבר לנשיות סטריאוטיפית.

ב־1991 טבעה העיתונאית והמבקרת קתה פוליט את המושג "עקרון הדרדסית", בכתבה בניו יורק טיימס שבה התייחסה למצב מקובל בסרטים ובסדרות טלוויזיה, שבו יש רק אישה אחת בתוך הרכב גברי. הנרטיב נשלט על ידי גברים, והאישה קיימת רק ביחס לגברים. דוגמאות: קנגה בפו הדב, הנסיכה ליאה במלחמת הכוכבים, מיס פיגי בחבובות, מטריקס, סרטי אושן, שומרי הגלקסיה, המפץ הגדול, סיינפלד, ההוביט ועוד. עיקרון זה בא לידי ביטוי גם בספרי ילדים ומבוגרים.

הרצאת TED של קולין סטוקס על תפקידי מגדר בסרטי ילדים (יש תרגום לעברית) ←

ציוד

- מקרן ומחשב (לצפייה בפרק הראשון של "הדרדסים").
- קלפי שאלות (נספח – ניתן להדפיס ולגזור).
- בקבוק.

לצפייה

הפרק הראשון של הדרדסים ←

1 פתיחה

שאלה: מי מכיר את הסדרה "הדרדסים"? אילו דרדסים אתם מכירים? בכל פעם שמשתתף מציע שם של דרדס – שאלו מה המאפיין שלו.

2 צפייה בפרק

הנחיה: נצפה עכשיו בפרק הראשון של הדרדסים, שבו גרגמל יוצר את דרדסית. תוך כדי הצפייה שימו לב לשאלות הבאות: מדוע גרגמל יוצר את דרדסית? מה המאפיינים שלה? כיצד היא משפיעה על כפר הדרדסים?

3 בקבוק השאלות

לאחר הצפייה נעבור לשבת במעגל, ובמרכזו נניח את קלפי השאלות (נספח). מסובבים בקבוק כמו ב"אמת או חובה" – מי שהבקבוק מצביע עליו מרים קלף ומקריא את השאלה. את התשובה יכול לתת המקריא או שאר חברי הקבוצה. לאחר כל שאלה המנחה יכול להעשיר את התשובות עם הרקע שבטבלה:

שאלה	רקע למנחה (גלוי / סמוי)
מדוע גרגמל יצר את דרדסית?	**גלוי:** כדי להרוס את אושרם של הדרדסים. **סמוי:** דרדסית היא הרוע! בכפר הדרדסים אין נקבות וזה כפר מאושר; אם גרגמל יכניס לשם נקבה – זה יהרוס את האושר והאידיליה (כמו חווה בגן עדן).

שאלה	רקע למנחה (גלוי / סמוי)
ממה יצר גרגמל את דרדסית? אילו תכונות הוא הוסיף לה?	כמה טיפות דמעות תנין (צביעות ודרמה, עצב מזויף), חופן של שקרים, פטפוטי חנופה, גוש אבן במקום לב. **סמוי:** הערכים של הגברים הם כבוד, עבודה ואמת, ושל האישה – רמאות, חנופה ומניפולציות.
כיצד הדרדסית מגיעה לכפר?	**גלוי:** היא בוכה ביער, אחד הדרדסים בא לעזרתה ולוקח אותה אל הכפר – היא החלשה והוא החזק. **סמוי:** נשים משיגות את מה שהן רוצות בעזרת מניפולציות ומיניות, ובעזרת הצגת חולשה שגורמת לגברים חזקים לעשות כרצונן.
מה העיסוק של הדרדסים במהלך היום? ומה של הדרדסית?	הדרדסים עובדים ועושים דברים חשובים, והדרדסית מתעסקת במראה החיצוני שלה ובטיפוח – ולמעשה מפריעה להם בעבודתם. משפצים לה את הבית בזמן שהיא מתגנדרת.
מה עושה הדרדסית בזמן שהיא בכפר?	בהתחלה היא מפריעה לדרדסים וגורמת להם לפגוע זה בזה. אחר כך היא מזמינה את כולם לפיקניק, וכשזה לא עובד ולא מתייחסים אליה – היא מנסה להטביע את הכפר. **סמוי:** לאישה אין שום דבר חשוב לעשות במהלך היום, והיא רק מפריעה לדברים החשובים; ואם אישה מרגישה מוזנחת – היא ממש מסוכנת.
מה דרדסבא אומר לדרדסית אחרי המשפט? מה המסר מאחורי המילים?	"את לא אשמה שגרגמל דירדס אותך לדרדסית" – כלומר, את לא אשמה שאת כזו, כי ככה נולדת ואי אפשר לשנות את זה. האם הדרך שבה אנחנו מתנהלים כגברים וכנשים היא מולדת או נרכשת? האם יש הבדל בין מין למגדר?
דרדסית מבקשת מדרדסבא להפוך אותה לדרדס אמיתי. מה תגובת הדרדסים?	זעזוע. אי אפשר להפוך לדרדס אמיתי, אלא רק להיוולד כזה. **סמוי:** אישה לא יכולה פתאום "להפוך לגבר" – היא תמיד תתרכז בדברים לא חשובים ותעשה מניפולציות.
מה השינוי הבולט ביותר בדרדסית אחרי שהפכה לדרדסית "אמיתית"?	היא "התייפתה" – השיער הפך בלונדיני וארוך, האף קטן והריסים התארכו.
צפו שוב בקטע שבו דרדסבא מציג את הדרדסית האמיתית (13:08–14:27). מה המסר הסמוי בו?	אחרי שהדרדסים מתחילים לריב, דרדסבא שולח את הדרדסית הביתה, והיא אומרת "זה באשמתי?" ונכנסת. כך עשו במשך מאות שנים – האשימו את הנשים בתגובות ובהתנהגויות של גברים כלפיהן, ושלחו אותן להיות בבית. אגב, לפי השיחה שלה עם גרגמל, עם הפיכתה לבלונדינית היא גם הפכה לטיפשה – עוד סטריאוטיפ על נשים.
איך דרדסית מצילה את הדרדסים?	היא מתחפשת לדרדס זכר – רק כשהיא כביכול זכר, היא יכולה לעשות דברים חשובים ומכובדים.
מה היה העונש שקיבל גרגמל מהדרדסים?	יצרו לו אישה. **סמוי:** הנשים הן עונש, כי הנשים מסבכות הכול והן הרוע בהתגלמותו.
להקפיד שזו תהיה השאלה האחרונה: מהי דמות האישה על פי הפרק הראשון של הדרדסים?	–

4 דיון

- האם אתם מכירים סרטים וסדרות נוספים שבהם יש רק אישה אחת? אילו? איך האישה מוצגת בהם?
- כיצד לדעתכם כל הסרטים והסדרות האלה משפיעים על התפיסה החברתית של גברים ונשים?
- הציגו תמונה של מנהיגי ה־G7 (המדינות המתועשות). מה הקשר בין התמונה הזו לבין הסרטים שדיברנו עליהם?

5 סיכום

סבב סיום: כל אחד אומר דבר אחד חדש שלמד מהמפגש, או שגרם לו לחשוב.

מערך 5: מין, מגדר ומה שביניהם

האם ההתנהגות שלנו מולדת או נרכשת? האם – וכיצד – אנחנו ממוגדרים?

מטרות

- ✓ להציף את השאלה אם אנחנו נולדים עם התנהגויות "נשיות" או "גבריות", או שאלו נרכשות דרך החברה.
- ✓ לערער פרדיגמות מגדריות.
- ✓ להכיר את ההבדל בין מין למגדר.

ציוד וחומרים

- פתקי פוסט־איט בשני צבעים.
- צבעים / טושים / גירים.
- ארבעה גיליונות עם ציור של דמות ניטרלית מבחינה מגדרית.

1 פתיחה – הרוח נושבת

כולם יושבים במעגל. המנחה אומר: "הרוח נושבת לכל מי ש..." – וכל מי שהפרט שנאמר נכון לגביו מחליף מקום. השתדלו שההיגדים יהיו "שייכים" מגדרית לבנים או לבנות. לדוגמה: הרוח נושבת לכל מי שיש לו שיער ארוך / שלובש מכנסיים / שיש עליו אביזר בצבע ורוד / שמשחק כדורגל...

2 מה אני אוהב / לא אוהב?

שאלו: מה אני אוהב בלהיות בן? מה אני אוהבת בלהיות בת? את התשובות כותבים על פוסט־איט בצבע אחד. לאחר מכן שאלו: מה אני לא אוהב בלהיות בן? מה אני לא אוהבת בלהיות בת? ואת התשובות כותבים על פוסט־איט בצבע אחר.

מדביקים את הפתקים בשתי קבוצות: קבוצה אחת של מאפיינים הקשורים למין המולד (למשל: אפשר ללדת, להשתין בעמידה, צומח זקן, אי אפשר להיות אמא), וקבוצה שנייה של מאפייני מגדר (למשל: ללבוש שמלות, לשחק כדורגל וכו׳). אם לא בטוחים איפה להדביק – מניחים בקבוצה נפרדת.

3 מציירים דמויות

מחלקים את המשתתפים לשתי קבוצות – קבוצת בנים וקבוצת בנות. כל קבוצה יושבת במעגל רחוק מהקבוצה השנייה (אם אפשר – בחללים נפרדים). כל קבוצה מקבלת שני גיליונות: על דמות אחת כתוב "בן" ועל השנייה "נועה" (או שמות אחרים – אחד לבן ואחד לבת). מבקשים מהקבוצות לצייר לדמויות בגדים, ומסביבן משחקים וחפצים שלדעתם יהיו לדמות. כמו כן, מבקשים להמציא לדמות סיפור: מי היא, מה שמה, מה היא עושה, מה התחביבים שלה, מה מעניין אותה, מה היא רוצה להיות כשתהיה גדולה וכו׳. אוספים את כולם, וכל קבוצה מציגה את הדמויות שלה.

הנחיה: אם ניכנס לחנות בגדי ילדים או לחנות צעצועים – איזה צבע ישלוט בבגדי הבנות? ואיזה בבגדי הבנים? אתם יודעים שעד 1940 לא הייתה חלוקה של כחול לבנים וורוד לבנות? ב־1927 נכתב במגזין אופנה נחשב: "הכלל המקובל הוא ורוד עבור הבנים וכחול עבור הבנות. הסיבה היא שוורוד, בהיותו צבע נחרץ וחזק יותר, מתאים יותר לילד, בעוד שכחול, שהוא עדין ומעודן יותר, יפה יותר לילדה". מקורות אחרים אמרו שכחול מחמיא לתינוקות עם עיניים כחולות, וורוד – לתינוקות עם עיניים חומות.

4 מה מולד ומה נרכש?

יחד כקבוצה נסתכל על פתקי הפוסט־איט ונשאל: לפי מה חילקנו את ההיגדים? קבוצה אחת מכילה את כל הדברים שנולדנו איתם, ובקבוצה השנייה יש את הדברים שהחברה הגדירה כשייכים לבנים או לבנות. נבחן את הדמויות ונשאל: מתוך כל מה שציירנו ואמרנו – מה הדברים שנולדים איתם, ומה הדברים שאנחנו לומדים במהלך השנים?

דיון

- למה יש צעצועים שונים לבנים ולבנות? בגדים בגוון שונה? חוגים שונים?
- האם יש התנהגות מקובלת לבנים ולבנות? מי החליט שזו ההתנהגות "הנכונה"?
- מה ההבדל בין מין למגדר?

יחד נכין רשימה של הסטריאוטיפים או הציפיות המגדריות מבנים ומבנות (למשל: בנות עדינות יותר, בנים מסריחים, בנות לא טובות במתמטיקה וכו׳) – טור אחד לסטריאוטיפים "נשיים" וטור שני ל"גבריים".

הנחיה: עם השנים מתבררים הגורמים שמשפיעים על ההגדרה "מה זו גבריות ומה זו נשיות" אצל ילדים: הבגדים שמלבישים אותם, המשחקים שנותנים להם, וכמובן תוכניות הטלוויזיה והספרים – כולם משפיעים מאוד ואפילו מבנים את תפיסת הגבריות והנשיות. המשחקים הם כלי מחנך ומכוון: בנות ישחקו בבובות רכות ובכלי בית, ובנים יבנו וישחקו במכוניות ובכלי עבודה. גם הבגדים נתפסו ככלי מחנך – בנים לבשו בגדים עם מוטיבים של צבא, ספורט ומכונות, והלבשת בנים בבגדים עם פרפרים ופרחים, למשל, נחשבה בלתי ראויה ואף מזיקה.

5 סיום וסיכום

שאלו בהרמת יד: האם יש מישהו בקבוצה שיש לו את כל מה שמופיע בטור של המין שלו? אם מישהו מצביע – עברו איתו על הרשימה ובדקו שזה אכן כך (למשל: "האם אתה באמת מסריח?"). ושוב בהרמת יד: למי יש מאפיינים המופיעים בטור השני? עברו ושאלו את מי שהצביע.

בניגוד למין, המגדר נקבע על ידי החברה שבה אנחנו חיים – אבל יש לנו יכולת, וגם זכות, להחליט מה נכון או לא נכון עבורנו, ואנחנו לא חייבים להיכנס לסטריאוטיפים החברתיים.

פעילויות קצרות ליום האישה

1 כתוב על המצח

מכינים מדבקות שעליהן כתובים שמות של נשים משפיעות. יושבים במעגל, והמנחה מדביק מדבקה על המצח של כל משתתף. כל אחד צריך לגלות איזה שם יש לו על המצח באמצעות שאלות של כן ולא. למשל: האם היא ישראלית? מתחום הפוליטיקה? חיה? וכן הלאה.

2 גיבורת על

כמעט שאין גיבורות על – ולכן יחד עם המשתתפים נתכנן, נעצב ונצייר גיבורות על. ניתן לקיים מערך שלם סביב גיבורות על, שבו נגדיר את הכוחות שלהן, הבגדים, סיפור החיים וכו׳, וכל משתתף יצייר את גיבורת העל שלו ויספר את הסיפור שלה. ניתן לערוך תערוכת גיבורות על. **אפשרות נוספת:** איזו גיבורת על הייתי רוצה להיות – להמציא את גיבורת העל שאני.

3 זה הסוד שלי

מתנדב מקבל שם של דמות נשית לגלם, ויושב מול הקבוצה. לקבוצה יש 9 דקות ו־20 שאלות לזהות מי הדמות. המנחה מודד זמן ונותן רשות לשאלות.

4 חידון קהוט

חידון על יום האישה ושוויון מגדרי.

לחידון הקהוט ←

5 עיצוב כרזות וסלוגן

כפעילות שלמה: הציגו לקבוצה פוסטרים שונים של יום האישה לאורך ההיסטוריה, ונתחו יחד את המשמעות שלהם. לאחר מכן עצבו פוסטרים שונים והציגו אותם. **כפעילות המשך** בעקבות מערך אחר על יום האישה וחשיבותו: תנו לחברי הקבוצה לתכנן ולעצב פוסטרים וסלוגנים ליום האישה.

6 מסיבת עיתונאים

מדמים מסיבת עיתונאים לדמות נשית שכולם מכירים. בחרו מתנדב והוציאו אותו החוצה. הקבוצה מחליטה איזו אישה המתנדב מגלם (בלי שהמתנדב יודע) – מומלץ לבחור באחת הנשים ממשחק הזיכרון, או באישה מוכרת ומשמעותית אחרת. המתנדב נכנס, יושב מול הקהל, ומסיבת העיתונאים מתחילה: הקבוצה שואלת שאלות והמתנדב עונה, ובאמצעות השאלות עליו לזהות מי הדמות. לדוגמה, אם נבחרה גולדה מאיר, אפשר לשאול: "איך הרגשת כשפרצה המלחמה? הופתעת? איך זה להיות אישה יחידה וראשונה בתוך הרכב של גברים?" חשוב שהשאלות לא יהיו ברורות מדי.

7 טורניר הזיכרון הגדול / עידודים

משחקים במשחק הזיכרון בזוגות. מי שמנצח ממשיך לשחק עם המנצח הבא, ומי שמפסיד – מעודד אותו.

8 צפייה משותפת בסרטים

קיימים סרטים רבים עם דמות מרכזית של ילדה / נערה חזקה שהולכת נגד המצופה ממנה מבחינה מגדרית. צפו יחד בסרט, וקיימו דיון בעקבותיו:

הקוסם מארץ עוץ: סיפורה של דורותי, נערה מקנזס, שבמהלך סופת טורנדו נסחפת לארץ אגדות ויוצאת למסע עם חברים שמצאה בדרך – שלכולם, בדיוק כמוה, יש מטרה להשיג: הדחליל שצריך שכל, איש הפח שצריך לב, האריה שצריך אומץ ודורותי שרוצה להגיע הביתה.

שחקי אותה כמו בקהאם: הסרט עוקב אחר ג׳סמינדר וג׳ולייט, שתי נערות המאוהבות במשחק הכדורגל – אך הוריה השמרנים של ג׳ס אוסרים עליה לשחק, כיוון שהיא בת. מה קורה כאשר הקבוצה שלהן מעפילה לראש הליגה?

אמיצה: סיפור אגדה על נסיכה צעירה בשם מרידה, קשתית מוכשרת, ועל התמרדותה נגד ציפיות הוריה שתמלא את מסורות משפחת המלוכה – בעוד היא רוצה לקבוע את ייעודה בעצמה.

סרטים נוספים: זוטופיה, מולאן, לרכב על הלוויתן, מאחורי המספרים (לנוער) ועוד.

מערכי פעילות נוספים ניתן למצוא במרכז ההדרכה של מחלקת שנת שירות

נספח

קלפי שאלות – עקרון הדרדסית

מדוע גרגמל יצר את דרדסית?	ממה יצר גרגמל את דרדסית? אילו תכונות הוא הוסיף לה?
כיצד הדרדסית מגיעה לכפר?	מה העיסוק של הדרדסים במהלך היום? ומה של הדרדסית?
מה עושה הדרדסית בזמן שהיא בכפר?	מה דרדסבא אומר לדרדסית אחרי המשפט? מה המסר מאחורי המילים?
דרדסית מבקשת מדרדסבא להפוך אותה לדרדס אמיתי. מה תגובת הדרדסים?	מה השינוי הבולט ביותר בדרדסית אחרי שהפכה לדרדסית "אמיתית"?
מה המסר הסמוי בקטע שבו דרדסבא מציג את הדרדסית האמיתית?	איך דרדסית מצילה את הדרדסים?
מה היה העונש שקיבל גרגמל מהדרדסים?	מהי דמות האישה על פי הפרק הראשון של הדרדסים?